

דעות אחרונות

16.11.2011

דניאל פרידמן • ניכוי שלישי

לא מודה, אבל גם לא מסוכן

מעבר לכך, ניצבת בפנינו בעיה מוסרית ותרבותית: היש בכוחנו להודות, שפעמים מרשיע בית המשפט אדם חף מפשע? ההכרה באפשרות זו קיימת בשוליים. עובדה היא, שניתן, אמנם לעיתים נדירות ובנסיבות יוצאות דופן, לבקש משפט חוזר וכך להפוך הרשעה לזיכוי. אך האם יש בידנו להודות בכך, שאנשים חפים מפשע נרונים למאסר, מרצים עונש, ואין להם מוצא ואין משפט חוזר? המציאות מוכיחה זאת שוב ושוב, הן בעבירות רצח והן בעבירות אחרות.

לא רק אצלנו, גם במדינות אחרות. בארה"ב השתחררו לא-חרונה, בעקבות פרויקט הדנ"א, אסירים שהורשעו באונס על לא עוול בכפם. אין סיבה לחשוב שהמצב אצלנו שונה. אולי להפך. ההליך המשפטי אצלנו הוא כזה, שסיכויי ההרשעה ב"י שראל בעבירת מין גבוהים במידה ניכרת מאלה שבארה"ב, ומכאן גם, שהסיכון להרשעת חפים מפשע גדל בהתאם. מה יהא אפוא דינו של אדם כזה, שהורשע על לא עוול בכפו ומ"סרב להודות בעבירה שלא ביצע? האם גם ניכוי שלישי מעונש המאסר יילקח ממנו וייתן דווקא לעבריין אמיתי, שהורשע על מעשה שביצע ואין לו קושי להודות בו? ושמה נכפה על מי שמאמין בחפותו להודות במעשה שהוא משוכנע שלא ב"צע וכלכד שיזכה בניכוי שלישי מאסרו? בעיניי דרישה זו אינה אנושית ואינה הוגנת. איך אומרים אצלנו: היא מנוגדת לכ"בוד האדם.

הגיע הזמן לבחון את הנושא מחדש ולהשתחרר מהאקסיומה הבעייתית כי מי שאינו מודה בעבירת מין, שאולי באמת לא ביצע, הוא מסוכן לציבור. שאלת המסוכנות אכן צריכה להיבחן, אולם זאת מבלי לקרש אקסיומה בעייתית ברבר מסו"כנותו של מי שמסרב להודות.

אחד הנושאים שאני מצטער במיוחד שלא הספקתי לה-תמודד עמו בתקופת כהונתי כשר משפטים, נוגע למדיניות הנהגת בוועדות השחרור, ולפיה מ"י שהורשע בעבירת מין אך ממשיך לטעון לחפותו אינו זכאי לניכוי שלישי ממאסרו.

לא ידעתי על מדיניות זו, שהיא בעיניי מוזעזעת, עם כני"סתי לתפקיד. איני זוכר מתי בדיוק היא נודעה לי, אולי היה זה בהקשר לחנינה של סלמאן אל-עביד, שמשפטו התגלגל מע"כאה לערכאה, כאשר עמדות השופטים שדנו בעניין היו ש"נות זו מזו בצורה קוטבית. בסופו של דבר הורשע ברוב דעות ברצח הנ"ת קיקוס ובאונס. אולם ענייני הפך נושא למחלוקת קשות ולתחושה מאור לא נוחה. הוא נרון למאסר עולם, אך עונשו נקצב ל-33 שנות מאסר, ותיקו, שכבר טופל בעבר במ"חלקות החנינות, שב והגיע אליי. המלצתי לנשיא, שמעון פרס, לקצר את עונשו בשש שנים, מתוך הנחה, שאם הנשיא ייעתר להמלצה יוכל אל-עביד להשתחרר בקרוב, וזאת לאחר ניכוי שלישי מתקופת מאסרו. אלא שאז נודע לי, כי הוא לא ישתחרר אם לא יודה ברצח ובאונס. הנשיא אכן נעתר להמלצה והח"ליט על קיצור העונש, וכעת עניינו תלוי ועומד שעה שהוא ממשיך לטעון לחפותו.

אינני מבקש להתייחס לענייני של אל-עביד אלא לנושא הכללי של דרישת הודאה כתנאי לניכוי שלישי מתקופת מאסר. מתברר ששורש הדרישה נעוץ בהנחה של פסיכולוגים וקרימי"נולוגים, שלפיה מי שאינו מודה בכיצוע עבירת מין, משמע שלא "הפנים" את בעייתו ולפיכך הוא ממשיך להוות סכנה ואין לש"חרו. לא השתכנעתי בקשר ההכרחי שבין הדברים. יכול אדם להודות ולהמשיך להיות מסוכן, וייתכן גם המקרה ההפוך, שבו אין כל סכנה באדם למרות שהוא מסרב להודות.

הגיע הזמן לבחון את הנושא מחדש ולהשתחרר מהאקסיומה הבעייתית כי מי שאינו מודה בעבירת מין, שאולי באמת לא ביצע, הוא מסוכן לציבור ואין לשחררו לאחר ניכוי שלישי מתקופת המאסר

